

omenja (sub a, b, c), kdaj se *o v e* izpreminja, ne pa kdaj *o* neizpremenjen ostane. Ako bi zadnji slučaj navajal, moral bi več primerljejev negoli končnico *-ost* omeniti; tako na pr. ženski tožilnik in orodnik: rudečo rožo; končnico *-oba*: bliščoba, maščoba; a razun tega tudi deležnike, na pr. *pišoč*, *kraljujoč* itd., ker še učenci na ti stopnji razločka med *o* in *a* ne poznajo. — Celó nepotrebno, dà smešno pa bi bilo v šolski slovnici učiti, da se piše: sedanjost, ne: sedanjest; kajti zadnji obliki so dali slovo že davno vsi pisatelji, kateri so nekdanj tako pisali; in jaz dvomim, da bi morali učenci pri kakem učitelju na srednjih šolah še dandanes pisati: sedanjest, prihodnjest. Cigale in Janežič nista tako učila, in na to začasno, skoro že pozabljeno novotarijo se imamo le Levstiku zahvaliti.

7. G. L. nahaja največjo zmešnjavo po raznih listih in knjigah slovenskih gledé pisave kakor: ljubezniv in ljubeznjiv, iz njih in iz njih, smisel in zmisel, nikdar in nigdar, britka in bridka, društvo in družtvo, teški in težki itd. Vseh teh zmešnjav ne bode prej konec, misli gosp. L., dokler ne bodo pravila o soglasniških izpremembah na tanko določena itd. Ako bi bilo to res, ne bi imeli nobenih zmešnjav več; kajti pravila o soglasniških izpremembah je že davno Miklošič v svojih delih na tanko določil, le pisatelji se jih morajo učiti ter se ravnati po njih! (To je res, toda dolžnost je š o l s k e slovnice, na take soglasniške izpremembe učence opozoriti. Ured.)

(Dalje prihodnjič.)

LISTEK.

»Slovenska beseda«. Odbor »Matice Slovenske« je te dni naredil sklep, katerega gotovo veselo pozdravi vsak, kdor se briga kaj za čistoto in pravilnost našega književnega jezika. Odločil se je namreč izdavat časopis »Slovenska beseda«, kateremu bode glavni namen, razpravljati o dvojbenih stvaréh naše slovnice in našega slovarja ter v znanstvenih razpravah in doneskih pojasnjevati vse, kar je v slovenskem besedišču nejasnega, nedoslednega in nepravilnega. Skušal bode ustanoviti slovenski pravopis, raznovrstnim slovniškim oblikam dognati pravilno lice ter obogatiti slovensko frazeologijo in slovenski slovar. Uredništvo »Slovenske besede« se je izročilo g. profesorju Bartlu, kateri je dobil nalog vzajemno z g. prof. Pleteršnikom sestaviti natančni program ter slovenske jezikoslovce povabiti na sodelovanje. Kadar se dovrše potrebne priprave, povabi se slovensko občinstvo, da z naročili podpré to velevažno književno podjetje, o katerem pričakujemo, da nam pod nadzorom in ugledom prvega našega književnega zavoda dá toliko zaželeno jedinstvo v našem pravopisji in v naši slovnici.

Nova slika Valentina Vodnika. Gospod S. Kočonda, trgovec v Zagrebu, kateri že dalje časa izdava slike srbskih in hrvaških pesnikov in pisateljev, odločil se je odslej izdavat v oljnatem tisku tudi slike odličnih Slovencev. Pričel je s sliko *Valentina Vodnika*, prvega našega pesnika in buditelja naroda slovenskega.

Kočondovega Vodnika je naslikal slikar *Naglič* na Dunaji; portrét je posnet nekoliko po Ganglovem spomeniku, nekoliko po Vodnikovi sliki, ki jo je v veži ljubljanskega Rudolfini naslikal na presni zid domači umetnik Jurij Šubic. Glava Vodnikova se nam kaže tako, kakor jo je modeliral Gaugi, oprsje in roke so posnete po Šubici. Priznati se mora, da je gosp. Naglič Vodnika izvistno pogodil. Svoje velike, odkritosrčne, rujave oči ima pesnik zamišljeno uprte v daljavo; polni rjavi lasje mu sezajo do rame; oblečen je v črno suknjo in ogrnjen ima temnomoder plašč; v rokah drži zaprto knjigo. Človek se kar nagledati ne more tega duhovitega in prijaznega obraza. Tudi tisk v oljnatih barvah je dobro izvršen. Sliko obdaja krasen pozlačen, znotraj ovalen okvir, tako da znaša nje velikost 63 + 79 cm. Odkrito moramo priznati, da Slovenci doslej še nismo imeli nobene tako lepe narodne slike, kakor je Kočondov Vodnik, kajti znana slika Bleiweisova se ž njo ne more primerjati. Zato smo pa tudi preverjeni, da se ta slika Vodnikova razširi po vsi Sloveniji in da je ne bomo pogrešali v nobeni slovenski čitalnici in v nobeni imovitejši hiši slovenski. Koliko izdajamo novcev za ničvredne banavzične potvare tujih slikarjev! Zakaj bi si zdaj, ko se nam ponuja najlepša prilika, ne omislili slike, ki nam predstavlja dičnega pesnika slovenskega, katerega pogled nas bodri v borbi za svetinje naroda našega, ter je zajedno najlepši kras našega doma in stana. Ako se mu Vodnikova slika izplača, pripravljen je g. Kočonda v jeduaki krasni obliki izdati tudi še nekaj drugih odličnih mož slovenskih. Slika Vodnikova stoji za tistega, kdor jo plača takoj, z okvirjem vred samo 23 gld., kdor jo pa plača v obrokih, dobi jo za 25 gld.

»Popotnikov« koledar za slovenske učitelje s popolnim šematizmom šolskih oblastev, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osobja po Južno-Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanji v začetku šolskega leta 1889/90. Stavil in založil *Mihael J. Nerač*, nadučitelj in »Popotnikov« urednik v Mariboru. Tisk tiskarne sv. Cirila. Cena 1 gld. 25 kr. — Te lične, vestno urejene in izdatno pomnožene knjižice je te dni izšel IV. letnik. Vsebina njena je jako raznovrstna. Za navadnim koledarjem beremo v nji najprej pravila, imenik upravnega odbora in raznih društev »Zaveze slovenskih učiteljev«; potem so naštetí najvažnejši periodični opraski šolskih vodstev in krajnih šolskih svetov, kakor tudi razni šolski prazniki. Zelo zanimiva je učiteljeva knjižnica, t. j. imenik priporočbe vrednih knjig, ki naj služijo učitelju v daljno izobrazbo. Poleg tega so navedene tudi slovenske knjige, primerne za šolarske knjižnice, kolikor je takih knjig zadnje leto prišlo na svetlo. Tudi glavni del knjižice, šematizem, pomnožen je letos na vse strani. Poleg ministerskih, deželnih in okrajnih šolskih oblastev in dotičnih načelnikov, poročevalcev in prisednikov beremo letos pri vsaki ljudski šoli tudi ime načelnika krajnemu šolskemu svetu in ime krajnega šolskega nadzornika; pri vsaki šoli je povedano tudi število za šolo godnih otrok in število vsakdanjo in ponavljalno šolo obiskajočih otrok. Pri vsakem učitelju in pri vsaki učiteljici sta navedena rojstveni kraj in število v začasni in v stalni službi prebitih let. Bralec se mora le čuditi, da se je g. uredniku posrečilo nabrati toliko podatkov, in ako nam zatrjuje v pogovoru, da se ni izogibal niti trudu niti troškom, ko je sestavljal šematizem, verujemo mu prav radi. Posrečilo se mu je pa tudi sestaviti knjižico, na katero sme slovensko učiteljstvo biti ponosno in katera bode odslej ne samo učiteljem, ampak tudi šolskim oblastvom in sploh vsem, ki imajo kaj opravka z ljudsko šolo neutrpní, »vademecum«.

Nemški spisi slovenskih pisateljev. G. prof. *J. Apih* v Novem Jičnu je v knjigi »Oesterreichisches Jahrbuch« priobčil kratek posnetek svoje znane knjige pod naslovom »Die Slovenen und die Märzbewegung von 1848«. Le škoda, da je spis v pri-

meri z izvrstnim slovenskim izvirnikom preveč skrčen. V prihodnjem letniku omenjenega zbornika izide konec Apihovega članka. — G. *Henrik Schreiner*, profesor na c. kr. učiteljski v Bolcanu, priobčil je v ondotnem letnem poročilu jako korenito spisano razpravo: »Der naturgeschichtliche Unterricht in der einclassigen Volksschule. Ein Beitrag zur Methodik der Naturgeschichte«, v katerem podaje poleg zlatih metodičnih pravil tudi izbor in razdelbo prirodopisne učne tvarine na podstavi Zeynekovega, Michovega in Steuererjevega berila. Tudi naši učitelji potrebujejo, kakor riba vode, takega navodila na podstavi Končnikovih beril, pa se jih nihče naših glavnih učiteljev neče usmiliti. — V letnem poročilu c. kr. velike gimnazije v Trstu je ondotni profesor g. dr. *Karl Glaser* priobčil jako učeno razpravo pod naslovom »Altnordisch«, v kateri z živahno besedo slika zemljepisne, zgodovinske, jezikovne in književne razmere na Islandiji. Razprava je posvečena učenjakom, ki so lani med 2. in 13. kimovcem pod protektoratom švedskega kralja Oskarja II. zborovali na kongresu orientalistov v Stockholmu in v Kristianiji. Znano je, da je švedski kralj učenega rojaka našega odlikoval zaradi te lepe razprave.

Šolska poročila. Ob konci šolskega leta je uredništvo prejelo mnogo letnih poročil raznih ljudskih in srednjih šol. Večina teh poročil ne obseza ničesa, kar bi zanimalo naše bralce; ljudsko-šolska poročila namreč podajajo poleg šolske kronike in statističnih podatkov samo pusto razredbo učencev in učenk; srednje-šolska poročila pa razpravljajo večinoma stvari, ki z narodom našim niso v nobeni dotiki. Izvzeti moramo samo dvoje poročil: ono novomeške gimnazije in to ljubljanske realke. V prvem je g. profesor *Viktor Bežek* temeljito ocenil jezik v Mat. Ravniharja »Zgodbah svetega pisma za mlade ljudi«. O tej razpravi poročamo na drugem mestu. V programu ljubljanske realke pa dobro znani botanik g. prof. *V. Voss* priobčuje jako lepo razpravo »Florenbilder aus den Umgebungen Laibachs«, v katerih nam podaje zanimive floristične slike z ljubljanskega Grada, z Golavca, z Rosnic (Rosenbach), iz ljubljanskega mestnega loga, s Fužin, s Savskega obrežja pri Stožcah in pri Medvodah, s Šmarjine gore, z Bleda, z Vrat, z Vinj-vrha, iz Zagorja itd. Vse prijatelje domače flore opozarjamo na to lepo razpravo. — Med ljudsko-šolskimi letnimi poročili nam najbolje ugaja jako umno in vzgledno urejeno »Letno poročilo narodnih šol v ljutomerskem okraji v šolskem letu 1888/89«. To poročilo je skupno za vseh šestere šol tega okraja ter obseza jako vzneseno pisani »Predgovor«, dalje »Zemljepisne črtice ljutomerskega glavarstva« (spisal Ivan Kryl), potem razpravo »Nekaj o pridelovanju sočivja« (spisal Toma Pušenjak), nadalje »Narodne pravljice iz ljutomerskega okraja I. o ljutomerski cerkvi, II. Turja (nabral Jos. Freuensfeld), naposled članek »O selitvi naših ptic« (spisal F. Schneider). Za tem se nahaja v poročilu imenik udov c. kr. okrajnega šolskega sveta, imenik vseh šestereh krajnih šolskih svetov, vsega učiteljstva in vse šolske mladine. Napredni in zavedni ljutomerski učitelji so s tem lepim poročilom bistro pokazali, kako je sestavljati take stvari, da ima šolska mladina in občinstvo kaj prida od njih. Vivat sequens! — Letno poročilo trirazredne (ne tro-!) ljudske šole v Mengši poleg razredbe šolske mladine priobčuje tudi spis »Spomini starega Mengšana«, ki se prav dobro bere. — V letnem poročilu deške meščanske šole s kmetijskim zuačajem na Krškem smo brali jako lep in umesten članek »Temeljni nauk o knjigovodstvu«, katerega je spisal meščanski učitelj g. dr. *Tomaž Romih*. Ne samo šolska mladina, ampak vsak obrtnik in gospodar najde v njem polno lepih nauk in navodil.

Razpis častnega darila. Da bi pospešila razvoj slovenske pripovedne književnosti, razpisuje »Matica Slovenska« po določenih Jurčič-Tomšičeve nstanove 200 goldinarjev častnega darila povesti slovenski, obsejajoči najmanj 10 tiskanih pól. Snov

bôdi zajeta iz zgodovine ali sploh iz življenja naroda slovenskega. Povest mora biti spisana tako, da po obliki in vsebini svoji ustreza umetniškim zakonom pripovedne književnosti ter poleg tega ugotovi literarnim namenom „Matice Slovenske“.

Pisatelj, kateremu se prisodi častno darilo iz novcev Jurčič-Tomšičeve ustanove, pre me vrhu tega za svojo povest še navadno pisateljsko nagrado, katere plačuje „Matica Slovenska“ po § 15. svojega opravičnega reda po 20—30 gld za tiskovno pòlo.

Rokopisi naj se brez pisateljskega imena pošiljajo odboru „Matice Slovenske“ do 1. rožnika 1890. l. Pisateljevo ime naj se pridene rokopisu v zapečatenem listu, na katerem je zapisano dotično gaslo.

Večkrat se je poudarjalo, da „Matica Slovenska“ podaja svojim članom premalo leposlovnega berila. S tem razpisom hoče Maticin odbor pokazati, da ga je resna briga, po vsi svoji moči pospešiti tudi razvoj leposlovne književnosti slovenske ter svojim članom podati v roko lepo zabavno knjigo.

Zatorej se pa podpisani odbor tudi nadeje, da ga bodo pisatelji slovenski podpirali v njegovem trudu ter se častno odzvali njegovemu domoljubnemu pozivu. — V Ljubljani 20. grudna 1889. —

Odbor „Matice Slovenske“.

† **Dr. Anton Kovačić** Dne 16. grudna je nemila smrt uplenila v najlepši dôbi pesnika in pisatelja hrvaškega dr. Antona Kovačića. Pokojnik je bil od leta 1874. marljivi sotrudnik „Vienca“, kjer so tiskane njegove najlepše povesti, v katerih se je pokazal pravim realinom. Pisal je tudi v „Hrvatsko Lipo“ in „Balkan“. Zadnji čas je sestavljal roman „Demagog“ in dramo „Doktor od knjiga“ za „Matico hrvatsko“. „Doktor od knjiga“ je vzrok njegove smrti, ker se je v njega takó zamislil, da je izgubil um in potem za nekoliko dni umrl. Naj počiva v miru!

V.

Matica hrvatska je dne 15. decembra 1889 imela svojo redno glavno skupščino, ki je na več stranih bila jako imenitna. Ker sta ji med letom umrli predsednik in prvi podpredsednik, med tem ko drugi podpredsednik bolan leži, je skupščini predsedal najstarejši odbornik, gospod mestni svetovalec Ivan Benković. Pred zborovanjem je tajnik ob kratkem čital o zaslugah štirih slavnihi maticarjev, ki so od zadnje skupščine umrli. Ti može so Kukuljević, Jurković, Veber in Mažuranić, o katerih je „Zvon“ prinesel obširnejše poročilo v XX. „pismu iz Zagreba“. Na to se je tajnik zahvalil deželni vladi, ki je v minulem letu „Matici“ dala podpore 1700 gld.; hvaležno se je spomnil rajnega kateheta Crnića, ki je v svoji oporoki od pičlih prihranjenih novcev „Matici“ zapustil 50 gld., ter tudi ministra Bedekovića, čigar nasledniki so „Matici“ podarili 500 gld. Nadalje povzamemo iz tajnikovega poročila, da je „Matica“ za društveno leto 1888. izdala 11 knjig, o katerih smo v „Zvonu“ tudi že govorili. Za mesec dni bodo dotiskane knjige za leto 1889., a preskrbeno je vse, da bodo knjige za leto 1890. ugledale svet še pred koncem istega leta, in spolnila se bode davna želja odbora in udov, da bode „Matica hrvatska“ odslej svoje knjige izdala sproti za vsako leto. Za leto 1889. bodo udje za svojo letnino od 3 forintov sprejeli devetero knjig: 1.) tretjo knjigo „Iz bilinskoga svieta“, od Kišpatića, 2.) drugi del „Poviest, rimskih careva“ od Rabara, 3.) „Slaveni u davnini“ od Maretića, 4.) zvezek „Sabranih pripoviest“ od rajncega Šenoe, 5.) „Psyche“, komedija od Vojnovića, 6.) „Izbrane pjesme“ od Sundečića, 7.) „Podgorske pripovijetke“ od Novaka, 8.) „Teodora“, pripoviest od Kumičića, 9.) „Pjesničke pripoviest“ od Harambašića. Razven tega bo sedmi zvezek grških in latinskihi klasikov prinesel Kornelija Tacita manja dela „razgovor o govornicima“, „Agrikolo“ in „Germanijo“, ki jih je na hrvaški preložil vseučiliški profesor dr. Šrepel. V teku istega leta

bode se tiskal tudi še osmi zvezek te zbirke, namreč „Demostenovi izabrani govori“ v prevodu od profesorja Senca. Za isto zbirko pišeta dr. Šrepel „Grško in rimsko mitologijo“, dr. Musić pa „povijest grčke književnosti“. Od knjižnice za hrvaške trgovce bodo leta 1890 prišli na svetlo trije novi zvezki: 1.) „Trgovačko knjigovodstvo“ od prof. Bošnjaka, 2.) „Mjenbeno pravo“ od dr. Vrbanića, 3.) „Komptoirske radnje“ od Milana Krešića. Prav pridno uređuje trije profesorji velikansko „Matičino“ zbirko „narodnih pesem“ in brž ko bode mo-goče, pojde prvi zvezek v tiskarno. Da to ni lahka stvar, bode vsakdo sprevidel, če mu povemo, da ta zbirka šteje kake 4 milijone vrstic, a imajo se izbrati najlepše.

Kakor tajnikovo, je tudi blagajnikovo poročilo skupščina zadovoljno vzela na znanje. „Matica“ je štela letos 7247 udov, torej 482 več nego lani, in pošle so ji že skoraj vse letošnje knjige, katerih je bilo 67.200 iztiskov. Dohodkov je imela 29.765 gld., od katerih je 23.663 gld. potrosila na knjige, 5.080 gld. priložila glavnici, a 382 gld. ji je ostalo na račun za prihodnje leto. „Matica“ ima hišo, cenjeno na 60.000 gld., redne glavnice 27.204 gld., a če prištejemo še razne ustanove, s katerimi „Matica“ gospodari in troši v književne namene svoje, znaša vse imetje „Matice Hrvatske“ gld. 110.339. Povrh tega ima še za 12.300 gld. nerazprodanih starejših knjig, katere misli odbor prav kmalu po znižani ceni razpečati. Za tem poročilom je odbornik Folnegović v prelepem govoru nasvetoval pesnika *Ivana Trnskega* za častnega uda, ter poudaril, kako lepo bi to imenovanje pričalo o nepretrgani zvezi sedanjega Matičinega roda z nekdanjimi Ilirci. Prvi častni ud „Matice hrvatske“ je bil Slovenec dr. *Janez Bleiweis*, a Truski bo prvi Hrvat. Z navdušenimi „Živio!“ je skupščina sprejela nasvet ter starega pesnika imenovala drugim častnim udom svojim. Prav takisto je navdušenje bilo burno, ko je po dovršeni volitvi tajnik oglasil, da je za predsednika izvoljen hrvaški zgodovinar, vseučiliški profesor in akademik *Tadija Smičiklas*. Za podpredsednika lite-rarnega odseka izvoljen je vladni tajnik, znani književnik hrvaški *Jos. Eug. Tomić*, a za odbornika sta v prvič izvoljena vseučiliški profesor dr. *Luka Marjanović* in pri-ljubljani romanopisec *Eugen Kumičić*.

Popravek. V spisu „Narodne pesni koroških Slovencev“ v 12. številki lanskega „Zvona“ popravi in dostavi naj se to-le: Št. Lenart, katerega je mislil g. nabiratelj, ne leži v spodnjem Roži, ampak blizu Podkloštra. „Kaku“ ali „Kuku“ je le prestava nemške pesni: „Du verpanter Kuku“. — „Purpelica“ ni isto kar „prapelica“, nego prvo po-menja divji mak, „die rothe Mohnrose“. „Uršej, kolěj“ je napačno naglaševano; sliši se povsodi le „Uršej, Kōlej“ i. t. d. — Kar se tiče posebnosti koroškega narečja, o tem se čitatelj lahko pouči iz gosp. nabiratelja spisa „Obraz rožanskega narečja“ v I. in II. „Kresu“ ter v programu celovške gimnazije l. 1882. Slovarček manj razumljivih koroških izrazov izide l. 1891. v programu celovške gimnazije. Z besedami „po vzgledu Haderlapa in Prešerna“ ni hotel podpisani gosp. nabiratelju nič žaljivega očitati.

S. Rutar.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrť leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: **Fr. Levec** i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: **Fr. Levec**. Uredništvo in upravništvo v *Ljubljani*, v Medijatovi hiši na Dunajski cesti, 15.

Tiska »Narodna tiskarna« v Ljubljani.